

KAMU MALİYESİNDE GELİŞMELER**20.12.2024**

20 Aralık 2024 tarihi itibarıyla Merkezi yönetim bütçe uygulama sonuçları, merkezi yönetim borç stoku verileri, cari işlemler hesabı ve Türkiye dış borcuna ilişkin son veriler aşağıdaki gibidir.

1) Merkezi Yönetim Bütçesi 1.276 Milyar TL açık verdi:**Bütçe Dengesi:**

Ocak-Kasım/2024 döneminde Bütçe Giderleri geçen yılın aynı dönemine göre %74 oranında artarak 9.070 milyar TL, Bütçe Gelirleri %67 oranında artarak 7.793 milyar TL olarak gerçekleşti.¹

Bu gerçekleştirmeler sonucundan geçen yılın aynı döneminde 532 milyar TL açık veren Merkezi Yönetim Bütçesi, bu dönemde 1.276 milyar TL açık verdi.

Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri			Değişim %
(Milyon TL)	2023 Ocak- Kasım	2024 Ocak- Kasım	
BÜTÇE GİDERLERİ	5.192.979	9.070.221	74,7
Personel Giderleri	1.230.529	2.492.041	102,5
Sosyal Güv.Kur. Devlet Primi	170.182	304.583	79,0
Mal ve Hizmet Alımları	372.213	596.293	60,2
Cari Transferler	2.064.049	3.433.711	66,4
Sermaye Giderleri	363.111	725.025	99,7
Sermaye Transferleri	218.659	71.713	-67,2
Borç Verme	141.955	251.652	77,3
Faiz Giderleri	632.282	1.195.202	89,0
BÜTÇE GELİRLERİ	4.660.543	7.793.286	67,2
Vergi Gelirleri	4.059.954	6.597.109	62,5
Teşebbüs ve Mülkiyet Geliri	125.289	119.975	-4,2
Özel Gelir. Al. Bağış ve Yard.	25.785	146.541	468,3
Faizler, Paylar ve Cezalar	336.162	702.663	109,0
Sermaye Gelirleri	10.826	17.288	59,7
Alacaklardan Tahsilat	6.206	11.111	79,1
Özel Büt. İdarel. Öz Gelirleri	73.287	158.259	115,9
Düz. ve Denet. Kurum. Gelir.	23.035	40.340	75,1
BÜTÇE DENGESİ	-532.436	-1.276.935	-139,8

¹ <https://hmb.gov.tr/bumko-aylik-butce-uygulama-sonuclari>

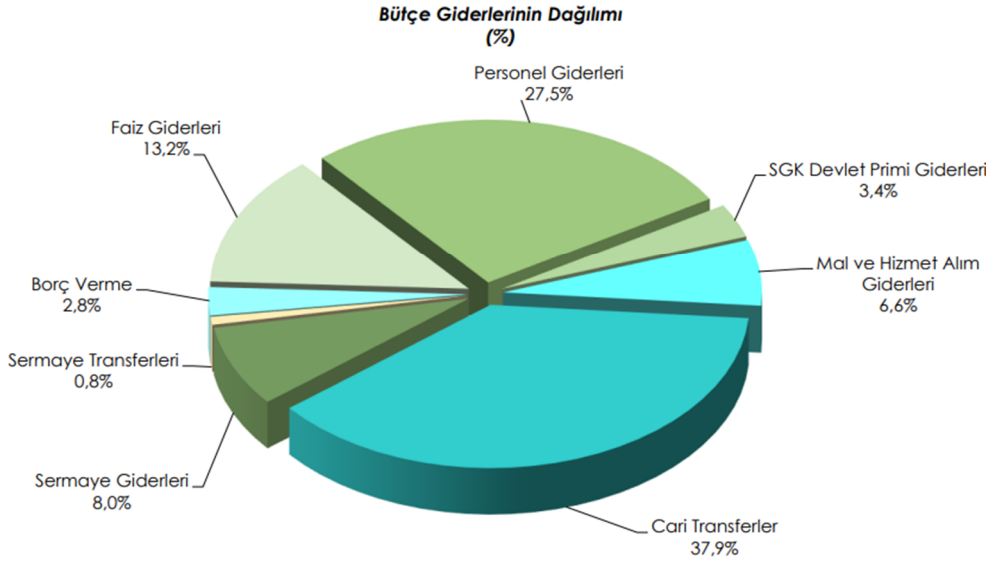
Giderler:

Bu dönemde Faiz Hariç Giderler %72 oranında artarken, faiz giderleri %89 oranında artarak 1.195 milyar TL olarak gerçekleşti.

Bütçe Giderleri içinde en yüksek artış **%344** oranı ile 4. Cari Transferler-c) Kar Amacı Gütmeyen Kur. Yapılan Trans.-**Diğer** kaleminde gerçekleşmiştir.

En Yüksek Artış Olan İlk 10 Gider Kalemi				
	Gider Türü (Milyon TL)	2023 Ocak-Kasım	2024 Ocak-Kasım	Artış %
1	4. Cari Transferler-c) Kar Amacı Güt. Kur. Yapı Trans.- Diğer	21.922	97.444	344,5
2	4. Cari Transferler-a) Görevl. Giderleri- Ziraat Bankası- Tarımsal Üreticilere Kredi Faiz Dest.	17.527	75.740	332,1
3	4. Cari Transferler- f) Hane Halkına Yap. Diğer Trans.- Sanayi ve Teknoloji B. Teşvik Ödemeleri	5.877	22.668	285,7
4	4. Cari Transferler- b) Hazine Yardımları- SSK 5 Puan İndirimi	69.857	242.811	247,6
5	4. Cari Transferler-e) Tarımsal Destekleme Ödemeleri- Fark Ödemesi Destekleme Hizmetleri	7.356	22.693	208,5
6	4. Cari Transferler-i) Gelirden Ayr Paylar- Fon Payları- SYDTF	24.314	58.278	139,7
7	4. Cari Trans.- a) Görevlendirme Gid.-Halk Bankası- Esnaf ve Sanatkârlara Kredi Faiz Dest.	14.214	33.116	133,0
8	5. Sermaye Giderleri- Gayrimenkul Alımları ve Kamulaştırması	18.116	39.020	115,4
9	4. Cari Trans.- b) Hazine Yardımları-Diğer Hazine Yar.- DFİF (İhracat Desteği)	9.505	20.204	112,6
10	5. Sermaye Giderleri- Gayrimenkul Sermaye ve Üretim Giderleri	274.530	575.446	109,6

Bütçe Giderlerinin ana gider kalemleri itibariyle oransal dağılımı aşağıdaki gibidir:

Grafikten görüldüğü üzere bu dönemde bütçe giderleri içinde en yüksek paya sahip ana gider kalemi %37 oranı ile **Cari Transferler**, ikinci sırada % 27 oranı ile **Personel Giderleri**, üçüncü sırada %13 oranı ile **Faiz Giderleridir**.

Bütçe giderleri içinde en yüksek paya sahip cari transferler kalemi içinde başlıca; **Hazine Yardımları** (İşsizlik Sigorta Fonu, Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Yardım Giderleri, DFİF, Diğer) 1.6 milyar TL, **Gelirden Ayrılan Paylar** (mahalli idareler, fonlar) 932 milyar TL ve **Görevlendirme Giderleri** (KİT, Halk Bankası Esnaf Kredi Faiz Desteği, Ziraat Bankası tarımsal kredi faiz desteği) 374 milyar TL yer almaktadır.

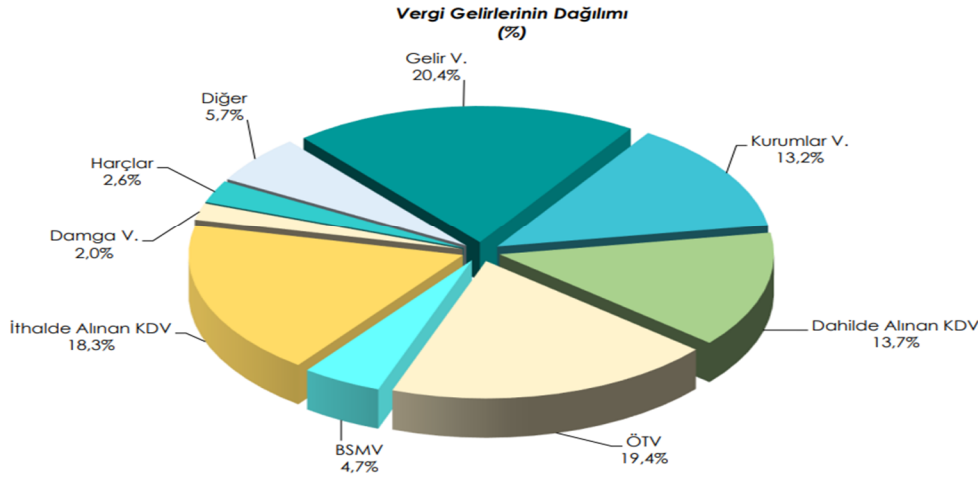
Gelirler:

Bu dönemde vergi gelirleri geçen yılın aynı dönemine göre %62 oranında artarken, vergi dışı gelirler %97 oranında artış göstermiştir.

Bu dönemde vergi türleri içinde en yüksek artış Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinde %168 oranında gerçekleşmiştir.

(Milyon TL)	2023	2024	2024/2023
	Ocak-Kasım	Ocak-Kasım	Değişim (%)
Gelir Vergisi	611.705	1.344.306	119,8
Kurumlar Vergisi	766.731	870.301	13,5
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	456.647	903.566	97,9
Özel Tüketim Vergisi	811.547	1.278.384	57,5
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	115.573	310.385	168,6
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	848.014	1.205.966	42,2
Damga Vergisi	73.678	132.273	79,5
Harçlar	111.309	174.823	57,1
Diğer	264.749	377.106	42,4

Vergi gelirlerinin vergi türleri itibariyle oransal dağılımı aşağıdaki gibidir:

Grafikten görüldüğü üzere bu dönemde vergi gelirleri içinde en yüksek paya sahip vergi türü %20 oranı ile Gelir Vergisidir.

2) Merkezi Yönetim Borcu 9.004 Milyar TL olarak gerçekleşti:

Ekim/2024 Ayı itibariyle Merkezi Yönetim Toplam Brüt Borç Stoku, önceki yıl sonuna göre 2.267 milyar TL artarak 9.004 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Borç stokunun 4.787 milyar TL'sı İç Borç Stoku, 4.216 milyar TL'si ise Dış Borç Stoku'dur.²

Merkezi Yönetim Toplam Brüt Borç Stoku								
(Milyon TL)	Hazine Bonusu (I)	Devlet Tahvili	Ulus. Tahvil	Toplam Tahvil (II)	Kredi (III)	İç Borç Stoku	Dış Borç Stoku	Toplam Stok (I+II+III)
2010	9.525	343.317	68.641	411.957	52.664	352.841	121.305	474.146
2011	0	368.778	88.308	457.087	61.983	368.778	150.291	519.070
2012	3.684	382.858	91.726	474.584	54.633	386.542	146.359	532.901
2013	0	403.007	119.007	522.014	64.179	403.007	183.186	586.193
2014	0	414.649	135.161	549.809	62.708	414.649	197.869	612.517
2015	0	440.124	167.345	607.469	70.777	440.124	238.122	678.246
2016	1.025	467.620	211.386	679.006	79.921	468.644	291.307	759.952
2017	974	534.473	252.318	786.791	88.729	535.448	341.047	876.494
2018	5.495	580.647	364.914	945.561	116.059	586.142	480.973	1.067.115
2019	15.483	739.569	451.224	1.190.794	122.559	755.052	573.784	1.328.836
2020	0	1.060.354	592.959	1.653.312	158.799	1.060.354	751.758	1.812.111
2021	9.920	1.311.270	1.087.334	2.398.604	339.305	1.321.189	1.426.639	2.747.828
2022	18.896	1.886.435	1.644.901	3.531.336	485.223	1.905.331	2.130.124	4.035.455
2023	1.251	3.208.001	2.717.554	5.925.555	809.826	3.209.252	3.527.380	6.736.632
2024/10	47.438	4.547.009	3.260.197	7.807.206	942.905	4.594.447	4.203.101	8.797.549
2024/11	55.517	4.732.352	3.275.076	8.007.427	941.644	4.787.869	4.216.719	9.004.588

² <https://hmb.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri>

3) 2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu kabul edildi:

21 Aralık 2023 tarihinde kabul edilen 2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 1,2 ve 3. Maddelerinde yer alan Merkezi Yönetim Bütçe Gider, Gelir ve Borçlanma tutarları aşağıdaki gibidir:

	Gider (bin TL)	Gelir (bin TL)	Borçlan. (bin TL)
a) (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine (TBMM, CB, yüksek yargı kurumları, bakanlıklar ve bağlı kuruluşları)	14.605.800.967	12.670.431.309	1.935.369.658
b) (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelere (üniversiteler ve özel bütçeli idareler)	1.360.241.455	1.364.922.010	
c) (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumlara	68.362.485	68.362.485	

4) Cari İşlemler Hesabı Ocak-Ekim 2024 Döneminde 3.2 milyar Dolar açık verdi:

TCMB Ödemeler Dengesi Ekim-2024 Ayı istatistiklerine göre ödemeler dengesi ana kalemlerinde ve bunların önemli alt kalemlerindeki gelişmeler aşağıdaki gibidir.³

➤ Cari işlemler hesabında Ocak-Ekim döneminde 3.2 milyar Dolar açık:

- ✓ Bu dönemde İhracat geçen yılın aynı dönemine göre %3 oranında artarak 212 milyar Dolar, ithalat %9 oranında azalarak 257 milyar Dolar, dış ticaret açığı %42 oranında azalarak 44,7 milyar Dolar olarak gerçekleşti.
- ✓ Ekim-2024 ayında cari işlemler hesabı aylık bazda 1.8 milyar Dolar fazla verdi. Geçen yılın aynı ayında 2.796 milyon Dolar fazla vermişti.
- ✓ TÜİK ve Ticaret Bakanlığı GTS verilerine göre;⁴ hracat 2024 yılı Ocak-Ekim döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %3,1 artarak 216.1 milyar dolar, ithalat %7,2 azalarak 282.4 milyar dolar olarak gerçekleşti.

➤ Doğrudan Yatırımlarda 3.2 milyar Dolar net giriş:

³ TCMB/İstatistikler/Ödemeler Dengesi

⁴ <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=dis-ticaret-104&dil=1>

- ✓ Bu dönemde doğrudan yabancı yatırımı net 7.6 milyar Dolar (yabancıların gayrimenkul edinimi 2.3 milyar Dolar), yurt dışına sermaye yatırımı net 4.3 milyar Dolar (gayrimenkul edinimi 1.7 milyar Dolar) olarak gerçekleşti.
- ✓ Ekim ayında doğrudan yatırımlarda aylık bazda net 204 milyon Dolar çıkış gerçekleşti.
- **Portföy Yatırımlarında 12 milyar Dolar net giriş:**
 - ✓ Bu dönemde yurt içi yerleşiklerce yurt dışında 21.4 milyar Dolar portföy alışı gerçekleştirildi.
 - ✓ Yurt dışı yerleşikler hisse senedi piyasasında 2.6 milyar Dolar satış gerçekleştirdi.
 - ✓ Yurtiçi yerleşiklerce yurtiçi ve uluslararası piyasalardaki tahvil ihraçları ile ilgili olarak 36 milyar Dolar net kullanım gerçekleştirildi.
 - ✓ Ekim ayında portföy yatırımlarında aylık bazda net 587 milyon Dolar giriş gerçekleşti. Yabancılar bu ayda hisse senedi piyasasında 642 milyon Dolar satış gerçekleştirdi.
- **Diğer yatırımlarda 3.5 milyar Dolar net giriş:**
 - ✓ Bu dönemde yurt içi bankaların yurt dışı muhabirlerindeki efektif ve mevduat varlıkları 9.2 milyar Dolar arttı.
 - ✓ Yurtdışı yerleşiklerin MB ve bankalar nezdindeki mevduatları 0.6 milyar Dolar arttı.
 - ✓ Yurt içi yerleşiklerin (MB, Bankalar, Genel Hükümet, Diğer sektörler) net kredi kullanımı 19.4 milyar Dolar olarak gerçekleşti.
 - ✓ Ticari kredilerde net (vadeli ithalat- vadeli ihracat) 7.2 milyar Dolar azalış gerçekleşti.
 - ✓ Ekim ayında diğer yatırımlarda aylık bazda net 2.7 milyar Dolar giriş gerçekleşti.
- **Net Hata ve Noksan kaleminde 14.7 milyar Dolar doları çıkış:**
 - ✓ Ekim 2024 Ayı içinde ise 0.1 milyar Dolar çıkış gerçekleşti.
- **Resmi rezervlerde 0.7 milyar dolar artış:**
 - ✓ Ekim 2024 Ayı içinde ise 4.8 milyar Dolar artış gerçekleşti.

Ödemeler Dengesi (Milyon ABD Doları)		2023 Ocak-Ekim	2024 Ekim	2024 Ocak-Ekim	
A-	CARİ İŞLEMLER HESABI	-36.052	1.880	-3.295	↓ -91 %
1.	İhracat	206.016	23.388	212.301	↑ 3 %
2.	İthalat	283.281	26.930	257.078	↓ -9 %
	<i>Mal Dengesi</i>	-77.265	-3.542	-44.777	↓ -42 %
3.	Hizmet Gelirleri	90.552	10.824	97.060	↑ 7 %
4.	Hizmet Giderleri	39.920	4.374	43.065	
5.	Birincil Yat. Kaynaklı Gel.	8.850	1.121	11.045	
6.	Birincil Yat. Kaynaklı Gid.	18.698	2.169	23.617	
7.	İkincil Yat. Kaynaklı Gel.	429	20	59	

B.	SERMAYE HESABI	-182	-7	-118	
C.	FİNANS HESABI	-36.739	-3.172	-18.868	
8.	Doğrudan Yatırımlar: NVE	4.904	974	5.201	↑ 3.258
9.	Doğrudan Yatırımlar: NYO	8.521	770	8.459	
10.	Portföy Yatırımları: NVE	2.565	4.863	21.474	
11.	Portföy Yatırımları: NYO	3.647	5.450	33.492	↑ 12.018
11.1.	Hisse Senetleri	-553	-642	-2.623	
11.2.	Borç Senetleri	4.200	6.092	36.115	
12.	Diğer Yatırımlar: NVE	4.762	2.390	19.147	↑ 3.592
13.	Diğer Yatırımlar: NYO	36.802	5.179	22.739	
	<i>Cari, Ser. ve Finans Hesapları</i>	505	5.045	15.455	
D.	NET HATA VE NOKSAN	-11.216	-184	-14.732	↓
	<i>GENEL DENGE</i>	10.711	-4.861	-723	
E.	REZERV VARLIKLAR	-10.711	4.861	723	
14.	<i>Resmi Rezervler</i>	-10.711	4.861	723	↓

4) Türkiye'nin Dış Borcu 511 Milyar Dolar Olarak Gerçekleşti:

Türkiye Brüt Dış Borç Stoku 2024 Yılı 2. Çeyrek itibariyle 511 milyar Dolar olarak gerçekleşti.⁵ Bir önceki çeyrekte 500,3 Milyar Dolar düzeyindeydi.

Özel sektörün borcu bir önceki çeyrekteki 252,3 Milyar Dolar düzeyinden 253,5 Milyar Dolarına çıkarken, Kamunun toplam dış borcu 201,6 Milyar Doları düzeyinden 207,4 Milyar Dolarına çıktı.

Türkiye Brüt Dış Borç Stoku/ GSYH oranı bir önceki çeyrekteki %50,4 oranından %44,2 oranına geriledi.

Türkiye Net Dış Borç Stoku Stoku 2024 Yılı 2. Çeyrek itibariyle 265,3 milyar Dolar olarak gerçekleşti.⁶ Bir önceki çeyrekte 279,9 Milyar Dolar düzeyindeydi. Türkiye Net Dış Borç Stoku/GSYH oranı bir önceki çeyrekteki %23,9 oranından %22,1 oranına geriledi.

TÜRKİYE BRÜT DIŞ BORÇ STOKU (Milyon ABD Doları) 30.09.2024											
	KAMU SEKTÖRÜ			TCMB			ÖZEL SEKTÖR			TÜRKİYE BDDBS (I+II+III)	TÜRKİYE BDDBS / GSYH (%)
	KISA VADE	UZUN VADE	TOPLAM (I)	KISA VADE	UZUN VADE	TOPLAM (II)	KISA VADE	UZUN VADE	TOPLAM (III)		
1990	0	33.268	33.268	855	7.487	8.342	8.645	2.125	10.770	52.381	26,1
2000	2.461	47.621	50.081	653	13.437	14.090	25.187	29.244	54.431	118.602	43,4
2002	915	63.618	64.533	1.655	20.348	22.003	16.109	29.179	45.288	131.824	55,4
2005	2.133	68.398	70.531	2.763	12.662	15.425	38.560	51.057	89.617	175.573	34,8
2015	16.997	99.741	116.738	176	1.143	1.319	87.423	197.380	284.803	402.860	46,5
2016	17.081	106.632	123.713	399	703	1.102	72.820	208.653	281.473	406.288	46,7
2017	19.426	117.836	137.262	1.753	0	1.753	88.454	223.681	312.135	451.149	52,5
2018	20.828	122.391	143.219	5.914	0	5.914	66.238	210.964	277.202	426.334	53,4
2019	23.444	137.444	160.888	8.452	0	8.452	63.975	181.033	245.008	414.348	54,5

⁵ <https://www.hmb.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri>

⁶ <https://www.hmb.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri>

2020	24.892	152.735	177.627	21.344	0	21.344	65.358	164.063	229.421	428.392	59,7
2021	22.219	156.412	178.631	26.052	0	26.052	70.080	160.432	230.512	435.195	53,9
2022	28.895	156.273	185.168	32.790	0	32.790	86.921	151.849	238.770	456.728	50,4
2023	34.473	167.191	201.664	46.360	0	46.360	95.379	156.495	251.874	499.898	44,2
2024/II	38.299	172.374	210.673	44.691	0	44.691	95.575	161.036	256.611	511.975	42,6

Dr. Mustafa Bulut
Yeminli Mali Müşavir